

1. Operačný program Ľudské zdroje (OP ĽZ)

Pre oblasť vzdelávania, zamestnanosti a sociálnej inklúzie bol v rámci OP ĽZ zadaný nasledovný globálny cieľ:

„Podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a ich plnohodnotného začlenenia sa na trh práce na zlepšenie ich sociálnej situácie.“

Dosahovanie tohto globálneho cieľa OP ĽZ v súlade so Stratégiou Európa 2020, s cieľmi Národného programu reforiem a v nadväznosti na Partnerskú dohodu sa bude realizovať pomocou mäkkých a tvrdých (investičných) opatrení v nasledovných prioritných osiach operačného programu:

1. Vzdelávanie
2. Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí
3. Zamestnanosť
4. Sociálne začlenenie
5. Integrácia marginalizovaných rómskych komunít
6. Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít
7. Technická pomoc

1.1. Prioritná os 1: Vzdelávanie

Investičná priorita 1.1 Zníženie a zabránenie predčasného skončenia školskej dochádzky a podporou prístupu ku kvalitnému predškolskému, základnému a stredoškolskému vzdelávaniu vrátane formálnych, neformálnych a bežných spôsobov vzdelávania za účelom opätovného začlenenia do vzdelávania a prípravy.

Špecifický cieľ 1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov.

Typ prijímateľa: regionálna a miestna samospráva

Príklady aktivít:

- aktivity prispievajúce k vyrovnávaniu znevýhodnenia žiakov a zabezpečeniu rovnosti príležitostí vo výchovno-vzdelávacom procese
- zabezpečenie učebných pomôcok, textov a metodických materiálov pre potreby kvalitného inkluzívneho vzdelávania
- tvorba, inovácia, realizácia vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov
- aktivity rozvíjajúce spoluprácu s rodičmi a komunitou
- aktivity podporujúce interkultúrne prostredie s cieľom predchádzania segregácie na školách a v triedach (napr. prostredníctvom vytvárania a realizácie lokálnych akčných plánov pre inkluzívne vzdelávanie)
- podpora inovatívnych a alternatívnych foriem vzdelávania a vyučovacích metód
- kariérne a výchovné poradenstvo
- skvalitňovanie diagnostikovania a rediagnostikovania detí a žiakov s cieľom predchádzať neodôvodnenému odkladaniu začiatku plnenia povinnej školskej dochádzky, školskej neúspešnosti detí a ich zaradovaniu do špeciálnych tried a škôl

- aktivity zamerané na vytváranie vhodných podmienok pre spoločné vzdelávanie majority a detí/žiacov so ŠVVP s ohľadom na deti/žiacov pochádzajúcich z MRK
- podpora spolupráce v oblasti výmeny skúseností vo výchovno-vzdelávacom procese (napr. best practice, zdieľanie informácií a sieťovanie medzi školami, relevantnými inštitúciami a pod.)
- tvorba, inovácia, realizácia vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti vrátane podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia
- hodnotenie systému vzdelávania a úrovne zvyšovania gramotnosti žiakov vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- podpora rozvoja a overovanie kľúčových kompetencií a gramotnosti detí/žiacov
- podpora modelov hodnotenia a sebahodnotenia škôl a školských zariadení
- identifikácia a zhodnotenie úrovne kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov
- podpora aktivít mobility (synergia s programom Erasmus)
- aktivity zamerané na mentoring a tútoring za účelom prevencie predčasného ukončovania školskej dochádzky a prechodu na nasledujúci stupeň vzdelávania u detí/žiacov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- aktivity zamerané na zlepšenie školskej úspešnosti žiakov vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami
- aktivity zamerané na neformálne, informálne a záujmové vzdelávanie, napr. learning by doing
- aktivity zamerané na zapojenie odborníkov z iných sektorov do procesu vzdelávania
- tvorba, realizácia a kontrola štandardov kvality ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s ohľadom aj na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania
- tvorba, resp. inovácia a realizácia programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt
- podpora rozvoja kľúčových kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov vrátane oblasti jazykových a IKT zručností
- uskutočňovanie stáží a praktickej prípravy pedagógov v nadväznosti na prepojenie teoretickej a praktickej výučby s ohľadom na inkluzívny rozmer vzdelávania

Investičná priorita 1.2 Zvyšovanie významu trhu práce v oblasti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, uľahčovanie prechodu od vzdelávania k zamestnanosti a zlepšovanie systémov odborného vzdelávania a prípravy a ich kvality, a to aj prostredníctvom mechanizmov na predvídanie zručností, úpravy učebných plánov a vytvárania a rozvoja systémov vzdelávania na pracovisku vrátane systémov duálneho vzdelávania a učňovského vzdelávania.

Špecifický cieľ 1.2.1 Zvýšiť kvalitu odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcu potreby trhu práce.

Typ prijímateľa: regionálna a miestna samospráva

Príklady aktivít:

- zavádzanie a uplatňovanie účasti žiakov na praktickom vyučovaní priamo na pracoviskách zamestnávateľa
- poradenstvo a propagácia odborného vzdelávania a prípravy žiakov ZŠ (aj v spolupráci s rodičmi) s prihliadnutím na potreby trhu práce a požiadavky zamestnávateľov

- odborné a kariérne poradenstvo
- podpora partnerstiev škôl so zamestnávateľmi a profesijnými organizáciami, zamestnávateľskými zväzmi, asociáciami a komorami pri tvorbe, inovácii a realizácii vzdelávania
- prognózovanie a monitorovanie potrieb trhu práce v spolupráci s MPSVR SR vo väzbe na zvýšenie kvality odborného vzdelávania a prípravy
- tvorba, inovácia, realizácia vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie kompetencií potrebných pre prispôsobenie vzdelávania požiadavkám trhu práce (napr. jazykové, IKT zručnosti a finančná gramotnosť vrátane podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia)
- vytvorenie sústavy indikátorov a deskriptorov zabezpečenia kvality počiatočného odborného vzdelávania v súlade s odporúčaním EQAVET
- monitoring, evaluácia, tvorba a zabezpečenie kvality výstupov vzdelávania napr. formou účasti zamestnávateľa na ukončení štúdia.
- podpora aktivít mobility v oblasti odborného vzdelávania (synergia s programom Erasmus+)
- podpora inovatívnych a alternatívnych foriem vzdelávania a vyučovacích metód
- podpora rozvoja a overovania kľúčových kompetencií a gramotností žiakov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy
- projekty zamerané na vytváranie cvičných firiem vrátane rozšírenia predmetu cvičná firma
- poradenstvo pre žiakov so ŠVVP vrátane žiakov pochádzajúcich zo sociálne znevýhodneného prostredia ako aj marginalizovaných komunít ako sú napr. Rómovia
- prípravné kurzy pre žiakov so ŠVVP vrátane marginalizovaných komunít ako sú napr. Rómovia
- tvorba, realizácia a kontrola štandardov kvality ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s ohľadom aj na zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania
- tvorba, resp. inovácia a realizácia programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt a potreby trhu práce
- podpora rozvoja kľúčových kompetencií, predovšetkým v oblasti jazykových a IKT zručností
- uskutočňovanie stáží a praktickej prípravy pedagógov v nadväznosti na prepojenie teoretickej a praktickej výučby a potreby trhu práce

Investičná priorita 1.4 Zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny v rámci formálneho, neformálneho a bežného vzdelávania, zvyšovanie vedomostí, zručností a spôsobilostí pracovnej sily a podpora flexibilných spôsobov vzdelávania prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania a potvrdzovania nadobudnutých kompetencií.

Špecifický cieľ 1.4.1 Zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehľbovanie a zvyšovanie kvalifikácie.

Typ prijímateľa: regionálna a miestna samospráva

Príklady aktivít:

- tvorba a realizácia vzdelávacích programov na rozvoj kompetencií dospelých v súlade s požiadavkami trhu práce (zvyšovanie, získanie, doplnenie), vrátane IKT, zvyšovania finančnej gramotnosti a pod.
- podpora partnerstiev so zamestnávateľmi a profesijnými organizáciami, zamestnávateľskými zväzmi, asociáciami a komorami pri tvorbe, inovácii a realizácii vzdelávania
- prognózovanie a monitorovanie potrieb trhu práce v spolupráci s MPSVR SR, regiónmi a sociálnymi partnermi
- podpora vzdelávacích programov na doplnenie základného a/alebo nižšieho stredného vzdelania (tzv. programy druhej šance), stimulovanie pokračovania v štúdiu na nadväzujúcom stupni vzdelávania
- priebežné revidovanie a aktualizácia Národného kvalifikačného rámca a Národnej sústavy kvalifikácií v súlade s Európskym kvalifikačným rámcom
- monitoring, evaluácia, tvorba a zavádzanie štandardov kvality CŽV
- podpora inkluzívnych vzdelávacích aktivít pre osoby s osobitými vzdelávacími potrebami a iné znevýhodnené skupiny
- podpora mladých ľudí so špecifickými problémami pri ich zamestnaní, generovanie príkladov spolupráce zamestnávateľov a poskytovateľov vzdelávania
- identifikácia a zhodnotenie úrovne kompetencií dospelých využívaných v pracovnom živote
- prepojenie databáz údajov z oblasti CŽV, sociálnych štatistík a trhu práce

1.2. Prioritná os 2: Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí

Investičná priorita 2.1 Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunit, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí..

Špecifický cieľ 2.1.1 Zavedením záruky pre mladých nezamestnaných ľudí (UoZ), ktorí patria k NEET, zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a účasť mladých ľudí na trhu práce.

Typ prijímateľa: regionálna a miestna štátna správa, obce a mestá a právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo mesto, združenia miest a obcí, miestne akčné skupiny

Príklady aktivít:

- vykonávanie opatrení podporujúcich mladých NEET za účelom získania udržateľného zamestnania alebo udržateľnej SZČ
- programy zvyšujúce šancu pre mladých ľudí NEET na kvalitnú ponuku zamestnania
- podpora prvého pravidelne plateného zamestnania mladého nezamestnaného NEET
- podpora praxe ako súčasť pracovného pomeru v prvom zamestnaní mladého nezamestnaného NEET pri využití prvkov ako sú školenie, zapracovanie, mentoring a pod. vykonávanie opatrení podporujúcich druhú šancu mladých NEET na vzdelanie, príp. ponuku vzdelávania a prípravy pre trh práce súvisiacu s ich integráciou na trh práce
- programy umožňujúce mladým NEET UoZ prispôbiť kvalifikácie potrebám trhu práce

- pomoc a podpora mladým NEET pri začatí podnikania prostredníctvom inovatívnych start-up-ov a pomoc pri samozamestnávaní, príp. vytváranie partnerstiev so subjektmi pôsobiacimi v start-up odvetviach vo forme gestorstva
- programy umožňujúce mladým NEET dokončenie vzdelania na základnej škole alebo strednej škole
- programy a projekty umožňujúce mladým NEET odbornú prípravu alebo stáže, praxe, tréningy zručností a pod.
- programy umožňujúce budovanie profilu pracovných skúseností za účelom zlepšenia možností získať stabilné zamestnanie pre mladého nezamestnaného NEET
- programy určené na vyhľadávanie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých ľudí NEET s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, praxe a pod.
- špecifické programy na podporu absolventov škôl so zdravotným postihnutím pri hľadaní prvého zamestnania
- zavedenie programu osobitnej podpory zamestnávania mladých ľudí po ukončení náhradnej starostlivosti alebo po výkone trestu odňatia slobody a pre mladých ľudí so zdravotným postihnutím so zvyškovým pracovným potenciálom a pod.
- podpora zručností pre mladých NEET v environmentálnom sektore (zelené profesie)

1.3. Prioritná os 3: Zamestnanosť

Investičná priorita 3.1 Prístup uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily.

Špecifický cieľ 3.1.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a riešiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby.

Špecifický cieľ 3.1.2 Zlepšiť prístup na trh práce uplatnením účinných nástrojov na podporu zamestnanosti, vrátane podpory mobility pre získanie zamestnania, samostatnej zárobkovej činnosti a aktivít vo vidieckych oblastiach.

Typ prijímateľa: regionálna a miestna štátna správa, obce a mestá a právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo mesto, združenia miest a obcí, miestne akčné skupiny

Príklady aktivít:

Špecifický cieľ 3.1.1:

- podpora aktívnej politiky trhu práce a zamestnanosti, vrátane vzdelávania a prípravy pre trh práce, podpora riešenia dlhodobo nezamestnaných, starších a nízko kvalifikovaných
- programy na podporu zamestnanosti občanov so zdravotným postihnutím vrátane podporovaného zamestnávania
- programy zamerané na rozvoj zručností v oblasti IKT, napr. prostredníctvom osobitných aktivít na zvýšenie počtu odborníkov v oblasti IKT
- programy podpory a pomoci účastníkom trhu práce zacielené na zvýšenie zamestnanosti a zamestnateľnosti znevýhodnených UoZ
- podpora zamestnanosti a zamestnateľnosti UoZ zameraná na zlepšenie ich postavenia na trhu práce

- podporné programy, ktoré sú cielené na zlepšenie prístupu UoZ na trh práce
- poskytovanie personalizovaných služieb zamestnanosti s osobitným dôrazom na najviac ohrozené znevýhodnené skupiny UoZ
- poskytovanie aktívnych a preventívnych opatrení prístupných pre všetkých uchádzačov o zamestnanie
- podpora získania pracovných návykov, vedomostí, pracovných a sociálnych zručností, pomoc pri hľadaní pracovného uplatnenia a poskytovanie pracovného a sociálneho poradenstva
- podpora inovatívnych riešení, pilotných projektov na odskúšanie nových aktívnych a preventívnych opatrení trhu práce
- pilotné programy alebo projekty na podporu rozvoja regionálnej alebo miestnej zamestnanosti
- podpora programov a workshopov zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti v oblasti získavania zručností pre nízko kvalifikovaných ľudí napr. v tradičných remeselných činnostiach, tradičných technológiách a postupoch, ak to vyžadujú potreby regionálneho trhu práce
- overovanie vybraných prvkov zameraných na zlepšenie prístupu znevýhodnených UoZ k zamestnaniu a odbornej príprave v rámci sociálnej ekonomiky
- podpora subjektov, ktoré zamestnávajú cieľové skupiny v dôsledku úspešných verejných obstarávaní s využitím sociálneho aspektu

Špecifický cieľ 3.1.2:

- podpora zamestnanosti a samozamestnania podpora zamestnanosti v environmentálnom sektore (zelené profesie) a programy zamestnanosti v súlade s prechodom na nízkouhlíkové hospodárstvo odolné voči zmene klímy programy zamestnanosti v súlade s prechodom na zelené hospodárstvo, nízkouhlíkové hospodárstvo, zmenu klímy a výkonnostnú ekonomiku (employment programmes in compliance with the transition to a green, low carbon, climate resilient and resource-efficient economy)
- podpora poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych aktivít vo vidieckych oblastiach
- zlepšenie prístupu k zamestnaniu a predchádzanie nezamestnanosti prostredníctvom podpory podnikania, vytvárania podnikov vo väzbe na potreby trhu práce a regionálnych trhov práce
- školenia a tréningy pre podporu tvorby nových pracovných miest formou samozamestnania a zamestnávania zo strany MSP
- podpora miestnych a regionálnych iniciatív a ich prístupu k tvorbe udržateľných pracovných miest a samozamestnávaniu
- overovanie nových opatrení na trhu práce formou pilotných projektov
- podpora vzdelávacích aktivít zameraných na profesijnú mobilitu
- aktivity zamerané na zlepšovanie mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov
- podpora zavádzania systémových zmien a inovatívnych riešení na zabezpečenie potrebnej mobility pre získanie zamestnania, adaptability zamestnancov a podnikov
- aktivity zamerané na predvídanie zmien, adaptability na zmenené podmienky, prispôbenie pracovníkov, podnikov a podnikateľov týmto zmenám
- programy súvisiace so zvyšovaním zručností zamestnancov pre žiadané alebo avizované prispôbenie na zmenené podmienky
- aktivity zamerané na zvyšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci

Investičná priorita 3.2 Rovnosť medzi mužmi a ženami vo všetkých oblastiach vrátane v oblasti prístupu k zamestnaniu, kariéernemu postupu, zosúladenia pracovného a súkromného života a presadzovania rovnakej odmeny za rovnakú prácu.

Špecifický cieľ 3.2.1 Zlepšením podmienok pre zosúladenie pracovného a rodinného života zvýšiť zamestnanosť osôb s rodičovskými povinnosťami, najmä žien

Špecifický cieľ 3.2.2 Znížiť horizontálnu a vertikálnu rodovú segregáciu na pracovnom trhu a v príprave na povolanie.

Typ prijímateľa: obce a mestá, združenia miest a obcí, miestne akčné skupiny

Príklady aktivít:

Špecifický cieľ 3.2.1:

- podpora zosúladovania rodinného a pracovného života poskytovaním príspevku na starostlivosť o dieťa do veku 3 rokov
- podpora zariadení a služieb pre deti za účelom zosúladovania rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovatelky a pod.) a podpora podnikania v oblasti služieb starostlivosti o deti s dôrazom na inovatívne prístupy
- vytváranie efektívnych nástrojov pre začleňovanie matiek/rodičov s malými deťmi na trh práce najmä po návrate z rodičovskej dovolenky cez tvorbu flexibilných foriem pracovných miest a inovatívnych mechanizmov pre zvyšovanie flexibility práce (vytváranie, udržiavanie a rozvíjanie zručností, posilňovanie kontinuity a kontaktu s pracoviskom, mentoring, vzdelávanie a prípravu pre trh práce osôb s rodičovskými povinnosťami atď.)
- podpora súkromných a verejných inštitúcií pri vytváraní a podpore služieb starostlivosti o deti
- zavádzanie auditov zameraných na zosúladenie rodinného a pracovného života (audit rodina a práca) a oceňovanie príkladov dobrých zamestnaneckých politík, podpora sieťovania a výmeny skúseností medzi zamestnávateľmi, odbormi a odbornou verejnosťou
- podpora a poradenstvo pri tvorbe a implementácii programov a plánov zameraných na zosúladenie rodinného a pracovného života v podnikoch a inštitúciách

Špecifický cieľ 3.2.2:

- podpora opatrení a nástrojov vedúcich k znižovaniu horizontálnej a vertikálnej rodovej segregácie na trhu práce a rodového mzdového rozdielu (plány / stratégie rodovej rovnosti na úrovni podnikov, rodové audity a pod.)
- podpora uplatňovania rodového hľadiska v relevantných politikách a opatreniach a zlepšenie monitorovania, zberu údajov a hodnotenia politík vrátane posilnenia expertného zázemia rodového výskumu a rodových analýz
- inštitucionálne posilnenie rodovej rovnosti na národnej, regionálnej a miestnej úrovni, podpora sieťovania a organizácií a inštitúcií, ktoré rovnosť zavádzajú alebo presadzujú
- podpora organizácií a zamestnávateľov, presadzujúcich inovatívne metódy a prístupy pre spravodlivejšie rozdelenie neplatennej práce medzi mužmi a ženami a aktívneho otcovstva
- podpora opatrení na zvyšovanie povedomia v oblasti rodovej rovnosti - osvetová a vzdelávacia činnosť a informačné kampane zamerané na presadzovanie rodovej rovnosti
- podpora opatrení pre rodovú desegregáciu vo vzdelávaní, výbere povolania a v príprave naň, najmä aktívne podporovať prístup žien k vzdelávaniu a príprave na povolanie v tzv.

- typicky mužských odboroch a naopak a tým zvyšovanie zastúpenia žien v technických a iných netradičných odboroch vs. zastúpenia mužov vo feminizovaných sektoroch
- opatrenia zamerané na zvýšenie povedomia o rodovej rovnosti v rámci vyučovacieho procesu a zavádzanie systému rodovo citlivého vzdelávania vrátane prípravy pedagogických pracovníkov/čok a podpora vytvárania a implementácia študijných odborov, programov vzdelávania a tréningov rodovej rovnosti a budovanie inštitucionálneho zázemia
  - podpora informovanosti a organizovanie informačno-osvetových kampaní o otázkach rodovej rovnosti vo vzdelávaní a príprave na povolanie vrátane vzdelávacích aktivít, ktoré prispievajú k odstráneniu stereotypného prístupu a predsudkov voči ženám a znevýhodneným skupinám

1.4. Prioritná os 4: Sociálne začlenenie

Investičná priorita 4.1 Aktívne začlenenie, a to aj s cieľom podporovať rovnaké príležitosti a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti.

Špecifický cieľ 4.1.1 Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti, vrátane na trhu práce.

Špecifický cieľ 4.1.2 Prevencia a eliminácia všetkých foriem diskriminácie.

Investičná priorita 4.2 Zlepšenie prístupu k cenovo prístupným, trvalo udržateľným a kvalitným službám vrátane zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb všeobecného záujmu.

Špecifický cieľ 4.2.1 Prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť.

Špecifický cieľ 4.2.2 Vytvoriť štandardné klinické postupy a štandardné postupy pre výkon prevencie a začleniť ich do celoštátneho systému zdravotnej starostlivosti.

Typ prijímateľa: obce a mestá a právnická osoba, ktorej zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo mesto, združenia miest a obcí, poskytovatelia sociálnych služieb, subjekty vykonávajúce opatrenia v oblasti ochrany detí a o sociálnej kurately, miestne akčné skupiny

Príklady aktivít:

Špecifický cieľ 4.1.1:

- podpora zefektívnenia súčasných a zavedenia nových nástrojov za účelom zvýšenia aktivity ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením
- podpora zvyšovania profesionality výkonu a rozvoj ľudských zdrojov v oblasti výkonu a služieb sociálnej inklúzie pre štátnu správu, samosprávu a mimovládne organizácie prostredníctvom vytvorenia systému celoživotného vzdelávania
- podpora profesionalizácie sociálnej práce a iných odborných činností v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí a na komunitnej úrovni, napr. terénna sociálna práca a komunitné centrá
- podpora výkonu práce v otvorenom prostredí (streetwork) pre vybrané cieľové skupiny, napr. ľudia bez prístrešia, osoby drogovu závislé, atď.

- posilniť kapacity subjektov pôsobiacich v oblasti sociálneho začlenenia za účelom poskytovania cielených, individuálnych opatrení
- podpora zavádzania systémových zmien a inovatívnych riešení (napr. v oblasti poskytovania starostlivosti o maloletých bez sprievodu a obeť obchodovania s ľuďmi za účelom zefektívnenia ich integrácie do spoločnosti a na trh práce)
- podpora vedy, výskumu a inovácií v oblasti sociálneho začlenenia s dôrazom na aktívne začlenenie
- podpora efektivity systému ochrany práv a právom chránených záujmov ohrozených skupín osôb, vrátane jeho inštitucionálneho zabezpečenia (napr. podpora koordinácie systémov zameraných na ochranu práv a právom chránených záujmov dieťaťa /sociálnoprávna ochrana detí, výchova a vzdelávanie, zdravotná starostlivosť, ochrana a bezpečnosť, starostlivosť súdu o maloletých)
- podpora komplexného a holistického prístupu k riešeniu situácie ľudí viacnásobne znevýhodnených za účelom ich uplatnenia na trhu práce a sociálneho začlenenia do spoločnosti
- podpora účasti znevýhodnených skupín a ich reprezentatívnych organizácií na príprave, monitorovaní, hodnotení a implementácii relevantných politík
- podpora rozvoja vybraných druhov sociálnych služieb za účelom zabezpečenia primeraného prístrešia
- podpora zameraná na získanie a udržateľnosť bývania zavedením finančnej podpory pre ľudí, ktorí si v dôsledku zlepšenia svojej príjmovej a sociálnej situácie musia hľadať prácu mimo svojho bydliska
- podpora programov finančnej gramotnosti, riadenia dlhu a sporenia ako nástroja pre uľahčenie vstupu na otvorený TP, s cieľom zvýšiť informovanosť v oblasti finančných služieb, mikropôžičkových a sporiacich programov vrátane podporných činností
- podpora integrácie ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením na trh práce prostredníctvom subjektov vznikajúcich v rámci sociálnych inovácií
- podpora zavedenia sociálnych aspektov vo verejnom obstarávaní
- podpora udržateľnosti a dostupnosti pomoci pri odkázanosti na pomoc inej osoby pri sebaobslužbe, vrátane podpory výskumu nových nástrojov pomoci a systémových riešení, a to v nadväznosti na starnutie populácie a z neho vyplývajúce dôsledky
- pomoc a podpora mladým NEET pri ich aktívnom sociálnom začleňovaní

Špecifický cieľ 4.1.2:

- podpora a propagácia uplatňovania inkluzívnych politík pre príslušníčky a príslušníkov MRK (napr. verejné ocenenie a uznanie obciam a mestám za zavádzanie a rozvíjanie politík, ktoré prispievajú k odstraňovaniu predsudkov a stereotypov a prispievajú k sociálnemu začleneniu; podpora a propagácia pozitívnych príkladov v organizáciách verejnej správy pre ostatných zamestnávateľov zamestnávaním znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie)
- podpora senzibilizačných a vzdelávacích aktivít zameraných na znižovanie a predchádzanie diskriminácie pre zamestnávateľov, s dôrazom na MSP
- vzdelávanie pracovníkov prvého kontaktu (zamestnancov úradov, zariadení sociálnych služieb a pod.) v oblasti predchádzania a boja so všetkými formami diskriminácie (obchodné združenia, podniky, najmä MSP)
- podpora aktivít zameraných na elimináciu negatívnych stereotypov majority a jej senzibilizácia vo vzťahu k Rómom, šírenie myšlienok tolerance, akceptácie odlišností a zlepšovanie postojov mladých ľudí voči znevýhodneným skupinám obyvateľstva

- aktivity zamerané k zvýšeniu informovanosti o predchádzaní všetkých foriem diskriminácie a spôsobom ochrany pred ňou
- podpora vzdelávania a rozširovania vedomostí zamestnancov verejnej správy o všetkých skupinách obyvateľov, ktorí sú, resp. môžu byť ohrození niektorou z foriem diskriminácie, podpora profesionálneho správania zamestnancov VS prostredníctvom školení a vzdelávania
- podpora rozvoja politiky rovnosti na celoštátnej úrovni a podpora výmeny dobrej praxe, podporovanie diverzity so zameraním na podnikanie
- podpora rozvoja služieb, opatrení pre obeť násilia, najmä pre ženy
- informačná kampaň zameraná na zvyšovanie povedomia o právach osôb so zdravotným postihnutím (konferencie, odborné prednášky, brožúry)
- podpora inštitucionálneho rozvoja špecializovaných poradenských služieb slúžiacich na boj proti všetkým formám diskriminácie, vrátane právneho poradenstva v oblasti diskriminácie na trhu práce
- Podpora zamestnávateľov a inštitúcií pri predchádzaní diskriminácie, zavádzaní manažmentu rozmanitosti a vzdelávania k nim vrátane uplatňovania dočasných vyrovnávacích opatrení
- Podpora spolupráce sociálnych partnerov s odbornou verejnosťou pri koncipovaní, tvorbe a implementácii antidiskriminačných politik
- Podpora výskumu a vývoja univerzálneho navrhovania tovarov a služieb, zariadení a vybavenia v zmysle čl. 2 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím
- Podpora výskumu, vývoja a dostupnosti využívania nových technológií, pomôcok na mobilitu a zariadení vhodných pre osoby so zdravotným postihnutím

Špecifický cieľ 4.2.1:

- deinštitucionalizácia existujúcich zariadení sociálnych služieb (prechod klientov z existujúcich zariadení sociálnych služieb do komunitných služieb prostredníctvom realizácie podporných aktivít napr. práca s klientom a jeho rodinou, práca a vzdelávanie zamestnancov zariadení pri prechode z inštitucionálnej starostlivosti na komunitné služby)
- deinštitucionalizácia existujúcich zariadení náhradnej starostlivosti (aktivity na zníženie negatívnych vplyvov inštitúcie na vývin dieťaťa v náhradnej starostlivosti napr. špecifické programy na sanáciu rodín, na predchádzanie a riešenie konfliktných situácií v rodine, na podporu kompletnosti opatrení vykonávaných v zariadení, na podporu interdisciplinárnej spolupráce na riešeníach a pod.)
- podpora deinštitucionalizácie v oblasti špecializovanej psychiatrickej zdravotnej starostlivosti (napr. podpora rozvoja integrovaných ambulantných a terénnych služieb a starostlivosti v oblasti špecializovanej psychiatrickej zdravotnej starostlivosti na komunitnej úrovni; vzdelávanie a príprava zdravotných pracovníkov a profesionálov na prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v oblasti špecializovanej psychiatrickej zdravotnej starostlivosti a iné)
- podpora deinštitucionalizácie špeciálnych výchovných zariadení zariadení (napr. prechodom na komunitnú úroveň a starostlivosť rodinného typu, realizácia podporných aktivít, vzdelávania a rozvoja kľúčových kompetencií zapojených subjektov)
- podpora rozvoja vybraných sociálnych služieb a opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately za účelom predchádzania umiestňovania klientov do zariadení (napr. služby včasnej intervencie, podpora samostatného bývania, podporované bývanie, podpora sociálnej práce s rodinami v ich prirodzenom prostredí, podpora opatrovateľskej služby a iné)

- podpora rozvoja a vzdelávania zamestnancov, ktorí poskytujú služby alebo zabezpečujú starostlivosť o klientov a kľúčových aktérov v procese deinštitucionalizácie
- podpora zriaďovateľov pri vytváraní personálnych zdrojov pre manažovanie procesov deinštitucionalizácie a rozvoja komunitnej starostlivosti
- podpora programov a aktivít zameraných na klientov v procese deinštitucionalizácie a komunitných službách (napr. podpora individuálnych plánov v sociálnych službách, individuálnych plánov rozvoja osobnosti dieťaťa, špecifickej prípravy klientov)
- podpora hodnotiacich a monitorovacích systémov na sledovanie dosahovania pokroku
- podpora inovatívnych prístupov v rámci interdisciplinárnej spolupráce v oblasti inklúzie osôb so zdravotným postihnutím
- podpora výkonu odborných činností (sociálnej práce, psychológie, pedagogiky a iné) v prirodzenom prostredí klientov a systémových zmien
- podpora osvedy a informačných kampaní s cieľom poskytnúť širšej verejnosti informácie o deinštitucionalizácii a príkladov dobrej praxe

Špecifický cieľ 4.2.2:

- tvorba a zavedenie nových a inovovaných štandardných postupov pre výkon prevencie
- tvorba a zavedenie nových a inovovaných štandardných klinických postupov s primárnym zameraním na najčastejšie a najzávažnejšie druhy ochorení
- vzdelávanie zdravotníckych pracovníkov za účelom zabezpečenia správnej aplikácie štandardizovaných postupov v medicínskej praxi

1.5. Prioritná os 5: Integrácia marginalizovaných rómskych komunít

Investičná priorita 5.1 Sociálno-ekonomická integrácia marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia

Špecifický cieľ 5.1.1 Zvýšiť vzdelanostnú úroveň príslušníkov marginalizovaných komunít, predovšetkým Rómov, na všetkých stupňoch vzdelávania s dôrazom na predprimárne vzdelávanie.

Špecifický cieľ 5.1.2 Zvýšiť finančnú gramotnosť, zamestnateľnosť a nezamestnanosť marginalizovaných komunít, predovšetkým Rómov.

Špecifický cieľ 5.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvedy a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania.

Typ prijímateľa: obce s prítomnosťou MRK

Príklady aktivít:

Špecifický cieľ 5.1.1:

- podpora programov orientovaných na zlepšenie spolupráce medzi vzdelávacími zariadeniami a rodičmi rómskych detí (napr. prostredníctvom programov zameraných na aktiváciu rodičov z prostredia MRK, prostredníctvom vzdelávania učiteľov so zameraním na zlepšenie spolupráce s rodičmi rómskych detí a pod.)
- systematická podpora účasti detí z prostredia MRK na predprimárnom vzdelávaní (napr. prostredníctvom činnosti asistentov učiteľov, prostredníctvom cielených programov komunitných centier a terénnej sociálnej práce, prostredníctvom programov zameraných na

zlepšenie spolupráce predškolských zariadení a rodičov rómskych detí, vzdelávaním pedagogických zamestnancov, podporou dochádzky detí zabezpečením dostupnosti dopravy napr. prevádzkovaním školského autobusu, poskytnutím didaktických balíčkov pre predškolské zariadenia a ďalších nepriamych finančných nákladov spojených s účasťou na predškolskej príprave pre deti z nízkopříjmových rodín a pod.)

- systematická podpora výchovno-vzdelávacích aktivít a voľno-časových aktivít pre deti z MRK s hlavným dôrazom na prepájanie majority s minoritou (napr. prostredníctvom podpory individuálnej integrácie a činnosti asistentov učiteľov, prostredníctvom podpory multikultúrnej výchovy a programov komunitných centier a pod.)
- systematické poskytovanie tútorskej a mentorskej podpory pre žiakov z MRK s dôrazom na úspešné ukončenie ZŠ a plynulý prechod na SŠ
- účinná finančná pomoc pre študentov SŠ a VŠ z prostredia MRK a poskytovanie tútorskej a mentorskej podpory (napr. vo forme štipendií pre študentov stredných škôl)
- aktivity zamerané na predchádzanie a elimináciu segregácie na školách a v triedach (napr. prostredníctvom podporných a poradenských služieb na školách, vytváraním pozície sociálnych pracovníkov alebo podporou vytvárania a realizácie lokálnych akčných plánov pre inkluzívne vzdelávanie atď.),
- podpora monitorovacieho systému vyhodnocujúceho efektívnosť nástrojov politik a ich dosah na MRK

Špecifický cieľ 5.1.2:

- podpora systematického poskytovania sociálnych a asistenčných služieb v obciach s prítomnosťou MRK zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti ľudí žijúcich v prostredí MRK (t.j. TSP, komunitní pracovníci / pracovníčky v oblasti sociálnych služieb)
- podpora existencie a fungovania komunitných centier v obciach s prítomnosťou MRK
- podpora programov finančnej gramotnosti, riadenia dlhu a sporenia ako nástroja pre uľahčenie vstupu na otvorený TP, s cieľom zvýšiť informovanosť v oblasti finančných služieb, mikropôžičkových a sporiacich programov vrátane podporných činností, a podpory rozvoja mikrofinančných programov
- podpora individuálneho prístupu v poskytovaní služieb zamestnanosti s hlavným dôrazom na potreby klienta a trhu práce a podpora nástrojov medzitrhu práce pre ľudí z MRK (realizovaných napr. prostredníctvom agentúr podporovaného zamestnávania alebo iných organizácii aktívnych v oblasti zamestnanosti)
- podpora kariérneho poradenstva pre ľudí z MRK poskytovaného individuálnou proklientsky orientovanou formou
- práca so zamestnávateľmi a dočasné vyrovnávacie opatrenia ako je zamestnávanie Rómov v štátnej a verejnej službe na miestnej a národnej úrovni
- podpora monitorovacieho systému vyhodnocujúceho efektívnosť nástrojov politik a ich dosah na MRK

Špecifický cieľ 5.1.3:

- podpora systematického poskytovania služieb a asistencie prostredníctvom programu komunitných pracovníkov v oblasti zdravotnej výchovy v obciach s prítomnosťou separovaných a segregovaných MRK
- podpora programov zdravotno-výchovnej osvedy obyvateľov segregovaných a separovaných rómskych osídlení a lokalít zameraných na oblasti ako napr.: osobná hygiena a starostlivosť o vlastné zdravie výchova k rodičovstvu ochrana sexuálneho a reprodukčného zdravia, starostlivosť o dieťa, prevencia infekčných ochorení manipulácia s potravinami, ochrana životného prostredia, prevencia úrazov a nehôd a pod.

- podpora programov zameraných na zabezpečenie minimálnych hygienických štandardov v obciach s prítomnosťou MRK
- podpora programov zameraných na dosiahnutie vyššieho hygienického štandardu marginalizovaných rómskych osídlení a systematické znižovanie počtu nelegálnych obydlí charakteristických extrémne nízkou mierou hygienických štandardov aj prostredníctvom poskytovania technickej asistencie obciam s prítomnosťou MRK zameranej na vysporiadavanie pozemkov
- podpora monitorovacieho systému vyhodnocujúceho efektívnosť nástrojov politik a ich dosah na MRK

1.6. Prioritná os 6: Technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít

Investičná priorita 6.1 Poskytovanie podpory fyzickej, ekonomickej a sociálnej regenerácie zanedbaných komunít v mestských a vidieckych oblastiach

Špecifický cieľ 6.1.1 Rast počtu rómskych domácností s prístupom k zlepšeným podmienkam bývania.

Špecifický cieľ 6.1.2 Zlepšiť prístup ku kvalitnému vzdelávaniu vrátane vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve.

Špecifický cieľ 6.1.3 Zlepšiť prístup ľudí z MRK k sociálnej infraštruktúre.

Typ prijímateľa: obce s prítomnosťou MRK a materské školy v obciach s prítomnosťou MRK v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí, resp. VÚC

Príklady aktivít:

Špecifický cieľ 6.1.1:

- podpora programov prestupného bývania v rámci sociálnej mobility a integrácie obyvateľov MRK (výstavba a rekonštrukcia obydlí)
- podpora mikropôžičkových programov zameraných na podporu svojpomocnej výstavby obydlí
- podpora prístupu k pitnej a úžitkovej vode v prostredí separovaných a segregovaných MRK s dôrazom na nízkonákladové opatrenia ako napr. vrtanie a kopanie studní
- podpora výstavby inžinierskych sietí v prostredí MRK
- podpora dobudovania základnej technickej infraštruktúry (kanalizácia, asfaltové cesty, spevnené cesty)
- vybudovanie, resp. dobudovanie systému triedeného zberu a odvozu komunálneho odpadu (zakúpenie zberných nádob, kontajnerov, vybudovanie zberných stanovišť)
- realizácia sanačných prác nelegálnych skládok, vrátane eliminácie nepriaznivých vplyvov nelegálnej skládky

Špecifický cieľ 6.1.2:

- podpora výstavby nových predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK
- podpora rekonštrukcie predškolských zariadení v obciach s prítomnosťou MRK s dôrazom na rozšírenie kapacity

Špecifický cieľ 6.1.3:

- podpora výstavby nových KC
- podpora modernizácie a rekonštrukcie KC
- podpora prestavby existujúcich objektov pre účely zriadenia a fungovania KC

Investičná priorita 6.2 Poskytovanie podpory sociálnych podnikov

Špecifický cieľ 6.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK.

Typ prijímateľa: obce s prítomnosťou MRK

Príklady aktivít:

- podpora nákupu zariadení, technológií a licencií potrebných na realizáciu schváleného podnikateľského plánu sociálneho podniku s dôrazom na využívanie mikropôžičiek
- podpora mikrofinančných nástrojov
- podpora rekonštrukcie a výstavba priestorov subjektov sociálnej ekonomiky

2. Integrovaný regionálny operačný program (IROP)

Integrovaný regionálny operačný program (IROP) pre Košický kraj bude implementovaný na základe Regionálnej integrovanej územnej stratégie (RIÚS KSK). V rámci tejto stratégie bude územie kraja rozdelené na dve funkčné územia. Funkčné územie mesta Košice (IROP bude implementovaný cez stratégiu Udržateľného rozvoja mesta Košice, URM Košice) a zvyšné územie KSK mimo funkčného územia mesta Košice (IROP bude implementovaný cez stratégiu RIUS).

V rámci KURS 2011 (Konceptia územného rozvoja Slovenska) ako nadradenej dokumentácie pre územný plán KSK je funkčné územie mesta Košice vymedzené územím mesta a územím 30 obcí spadajúcich do tohto územia. Ide o nasledovné obce: Košice, Trebejov, Sokol', Družstevná pri Hornáde, Kostol'any nad Hornádom, Budimír, Vajkovce, Rozhanovce, Beniakovce, Nižný Klátov, Hrašovík, Košické Oľšany, Bukovec, Baška, Sady nad Torysou, Malá Ida, Košická Polianka, Vyšná Hutka, Nižná Hutka, Veľká Ida, Kokšov - Bakša, Valaliky, Haniska, Geča, Čaña, Sokol'any, Seňa, Bočiar, Belža, Kechnec, Milhost'. Tieto obce budú môcť čerpať prostriedky z IROP prostredníctvom stratégie URM Košice. Ostatné obce v Košickom kraji budú môcť čerpať prostriedky IROP prostredníctvom stratégie RIÚS KSK.

2.1. Prioritná os 1: Bezpečná a ekologická doprava v regiónoch

Investičná priorita č. 1.2: Vývoj a zlepšovanie ekologicky priaznivých, vrátane nízkohlukových, a nízkouhlíkových dopravných systémov vrátane vnútrozemských vodných ciest a námornej dopravy, prístavov, multimodálnych prepojení a letiskovej infraštruktúry v záujme podpory udržateľnej regionálnej a miestnej mobility

Špecifický cieľ č.1.2.1: Zvyšovanie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy.

Typ prijímateľa: mestá, obce, združenia obcí

Cieľové územie: ťažiská osídlenia prvej a druhej úrovne (košicko – prešovské)

Príklady aktivít:

- spracovanie komplexných strategických dokumentov pre oblasť dopravy vrátane nemotorovej dopravy;
- zabezpečenie moderných tarifných, informačných a dispečerských systémov, zlepšenie informovanosti cestujúcich a zlepšenie informačného a oznamovacieho systému;
- zlepšenie infraštruktúry verejnej osobnej dopravy tak, ako je uvedené v miestnych/regionálnych plánoch udržateľnej dopravy, ktoré budú vyvinuté - medzi inými:
- zlepšenie kvality vozidlového parku autobusovej dopravy

Špecifický cieľ 1.2.2: Zvýšenie atraktivity a prepravnej kapacity nemotorovej dopravy (predovšetkým cyklistickej dopravy) na celkovom počte prepravených osôb.

Typ prijímateľa: mestá, obce, združenia obcí

Cieľové územie: ťažiská osídlenia prvej a druhej úrovne (košicko – prešovské)

Príklady aktivít:

- rekonštrukcia, modernizácia a výstavba infraštruktúry pre nemotorovú dopravu:
  - **cyklistické komunikácie** - obnova a rekonštrukcia už existujúcich cyklistických komunikácií, budovanie nových cyklistických komunikácií, cyklokoridorov na existujúcich miestnych komunikáciách a komunikáciách medzi sídlami,
  - **doplňková cyklistická infraštruktúra** (chránené parkoviská pre bicykle, cyklostojany, nabíjacie stanice pre elektrobicykle, systémy automatickej požičovne bicyklov, hygienické zariadenia apod.);
  - **budovanie prvkov upokojujúcej dopravy** (pešie zóny, shared space, vylúčenie dopravy z ulíc okrem mestskej hromadnej dopravy a cyklistov apod.);
  - **zvyšovanie bezpečnosti zraniteľných účastníkov cestnej premávky** - odstraňovanie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní, apod.;
- propagácia a zvyšovanie atraktivity cyklistickej dopravy vo verejnosti;
  - webové portály, mobilné aplikácie apod.;

Projekty podpory cyklistickej infraštruktúry musia plne korešpondovať s príslušnými strategickými dokumentmi pre oblasť dopravy, spájať centrá osídlenia KURS s priemyselnými zónami a centrami hospodárskeho významu (uzly, ktoré generujú minimálne 300 pracovných miest) a v prípade projektov realizovaných na území sídel vytvárať prepojenia zlepšujúcich dostupnosť k občianskej infraštruktúre s cieľom zvýšenia podielu cyklistickej dopravy na celkovej deľbe prepravnej práce.

2.2. Prioritná os č. 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám

Investičná priorita č. 2.1: Investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry, ktoré prispievajú k celoštátnemu, regionálnemu a miestnemu rozvoju, znižujú nerovnosť z hľadiska zdravotného postavenia, podporujú sociálne začleňovanie prostredníctvom lepšieho prístupu k sociálnym, kultúrnym a rekreačným službám a prechod z inštitucionálnych služieb na komunitné

Špecifický cieľ č. 2.1.1: Podporiť prechod poskytovania sociálnych služieb a zabezpečenia výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení z inštitucionálnej formy na komunitnú a podporiť rozvoj služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku na komunitnej úrovni

Typ prijímateľa:

- v sociálnych službách:
  - obec,
  - vyšší územný celok,
- v sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kurately:
  - zriaďovatelia zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately:
    - obec,

Príklady aktivít:

- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia vhodných stavebných objektov pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie;
- rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia stavebných objektov existujúcich zariadení, ktoré už poskytujú a zabezpečujú služby na komunitnej báze;
- zriaďovanie a výstavba nových stavebných objektov zariadení sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej aj „SPOaSK“) vrátane tých, ktoré poskytujú inovatívne formy komunitnej starostlivosti a opatrení na podporu zotrvania/návratu detí v prirodzenom rodinnom prostredí, resp. podporu náhradného rodinného prostredia;
- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov veku v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života;
- investovanie do materiálno-technického vybavenia zariadení vrátane motorových vozidiel pri zriaďovaní zázemia pre terénne služby a výkonu opatrení SPOaSK v prirodzenom rodinnom, náhradnom rodinnom prostredí a otvorenom prostredí;
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Špecifický cieľ 2.1.2: Modernizovať zdravotnícku infraštruktúru za účelom integrácie primárnej zdravotnej starostlivosti

Typ prijímateľa: neziskové organizácie zriadené MZ SR v spolupráci so samosprávnymi krajinami a obcami, ktoré sú vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami pozemkov (v prípade výstavby novej infraštruktúry), resp. vlastníkami alebo dlhodobými nájomcami existujúcej infraštruktúry zdravotníckych zariadení (v prípade modernizácie existujúcej infraštruktúry).

Príklady aktivít:

- výstavba nových budov,
- modernizácia a rekonštrukcia existujúcich budov,
- prístavba, nadstavba, stavebné úpravy a rekonštrukcia vnútorných a vonkajších priestorov existujúcich stavebných objektov,
- zabezpečenie materiálno – technického vybavenia,
- dodávka zdravotníckej techniky, zariadenia a vybavenia,
- budovanie a modernizácia IKT infraštruktúry vrátane vybavenia vysokorýchlostným internetovým pripojením a nákupu softvérového vybavenia,
- budovanie bezbariérových prístupov,
- opatrenia na zvýšenie energetickej hospodárnosti budov.

Investičná priorita č. 2.2: Investovanie do vzdelania, školení a odbornej prípravy, zručností a celoživotného vzdelávania prostredníctvom vývoja vzdelávacej a výcvikovej infraštruktúry

Špecifický cieľ 2.2.1: Zvýšenie hrubej zaškolenosti detí materských škôl

Typ prijímateľa:

- obec ako zriaďovateľ školy,
- mestská časť mesta Košice ako zriaďovateľ školy,
- mestská časť mesta Bratislava ako zriaďovateľ školy,

Príklady aktivít:

- výstavba nových objektov MŠ vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania;
- rozširovanie kapacít existujúcich objektov materských škôl prístavbou, nadstavbou, rekonštrukciou, zmenou dispozície objektov;
- stavebno-technické úpravy existujúcich objektov a ich adaptácia pre potreby materskej školy s prvkami inkluzívneho vzdelávania (napr. nevyužívané priestory ZŠ);
- stavebno-technické úpravy areálu materskej školy vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad vrátane prvkov inkluzívneho vzdelávania;
- obstaranie materiálno-technického vybavenia materských škôl;
- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov materských škôl.

Špecifický cieľ 2.2.2: Zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl

Typ prijímateľa:

- obec ako zriaďovateľ základnej školy,
- mestská časť hlavného mesta SR Bratislava ako zriaďovateľ základnej školy,
- mestská časť mesta Košice ako zriaďovateľ školy,

Príklady aktivít:

- obstaranie jazykových učební na výučbu slovenského jazyka a cudzích jazykov, vrátane slovenského jazyka pre osoby vyrastajúce v inom jazykovom prostredí,
- obstaranie školských knižníc vrátane priestorov pre ďalší rozvoj kľúčových kompetencií žiakov,
- obstaranie prírodovedných učební,
- obstaranie polytechnických učební,
- obstaranie IKT učební,
- stavebno-technické úpravy pre potreby obstarania učební.

2.3. Prioritná os č. 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na životné prostredie

Investičná priorita 4.2: Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec týchto požiadaviek

Špecifický cieľ 4.2.1: Zvýšenie podielu obyvateľstva so zlepšeným zásobovaním pitnou vodou a odvádzanie a čistenie odpadových vôd verejnou kanalizáciou bez negatívnych dopadov na životné prostredie

Typ prijímateľa:

- verejný sektor (obce, združenia obcí),

Príklady aktivít:

- rekonštrukcia prívodov vody, vodovodných sietí, objektov a zariadení verejného vodovodu v obciach okrem prípadov intenzifikácie a modernizácie úpravní povrchových vôd pre veľkokapacitné zdroje, ktoré sú predmetom podpory v rámci OP KŽP,
- rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v obciach,

- budovanie verejných vodovodov, okrem prípadov ich súbežnej výstavby s výstavbou verejnej kanalizácie v aglomeráciách nad 2 000 EO podľa aktualizovaného Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS,
- budovanie verejných kanalizácií a budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách do 2 000 EO, a to v obciach od 1 000 do 2 000 obyvateľov s výnimkou obcí začlenených do aglomerácií do 2 000 EO s vybudovanou stokovou sieťou min. na 80 % celej predmetnej aglomerácie alebo do aglomerácií do 2 000 EO, ktoré zasahujú do chránených vodohospodárskych oblastí, v ktorých sú veľkokapacitné zdroje podzemných vôd, kde nebol identifikovaný dobrý stav vôd alebo bol identifikovaný vodný útvar ako rizikový,
- rekonštrukcia existujúcich vodárenských zdrojov podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu;
- intenzifikácia (v limitovaných prípadoch vedúca k rozšíreniu kapacity) existujúcich vodárenských zdrojov so zohľadnením kvantitatívneho stavu daného vodného útvaru pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na jeho kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu;
- budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd a to v limitovaných prípadoch, keď nie je technicky a/alebo ekonomicky efektívne zásobovať obyvateľov obce pitnou vodou z existujúcich vodárenských sústav v ich bilančnom dosahu.

Projekty budú podporované v súlade s Plánom rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR a príslušnými krajskými plánmi rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií. Projekty budú podporované podľa počtu obyvateľov v obci, a to v poradí od obcí najvyšším počtom obyvateľov po najnižší.

Investičná priorita č. 4.3: Prijímanie opatrení na zlepšenie mestského prostredia, revitalizácie miest, oživenia a dekontaminácie opustených priemyselných lokalít (vrátane oblastí, ktoré prechádzajú zmenou), zníženia znečistenia ovzdušia a podpory opatrení na zníženie hluku

Špecifický cieľ 4.3.1: Zlepšenie environmentálnych aspektov v mestách a mestských oblastiach prostredníctvom budovania prvkov zelenej infraštruktúry a adaptáciou urbanizovaného prostredia na zmenu klímy ako aj zavádzaním systémových prvkov znižovania znečistenia ovzdušia a hluku.

Typ prijímateľa: obce

Príklady aktivít:

- opatrenia pre zníženie hluku v urbanizovanom prostredí: akčné protihlukové plány nad rámec legislatívy EÚ, podrobné hlukové mapy pre zaťažené obytné územia, protihlukové steny a bariéry, protihluková výsadba, protihlukové izolácie na zdroji hluku, resp. vibrácií;
- opatrenia pre zníženie znečistenia ovzdušia: príprava koncepčných dokumentov za účelom návrhu realizácie systémových opatrení na znižovanie znečistenia ovzdušia (napr. dokumentácia pre vymedzenie nízkoemisných zón v mestách a pod.);
- prirodzené krajinné prvky ako napr. malé vodné toky, ostrovčeky lesa, živé ploty, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, alebo nášľapné kamene pre voľne žijúce organizmy;
- mestské prvky napr. prvky drobnej infraštruktúry urbánneho dizajnu, zelené parky, zelené steny a zelené strechy, ktoré biodiverzite poskytujú prostredie a ekosystémom umožňujú

fungovanie a poskytovanie služieb prepojením mestských, prímestských a vidieckych oblastí;

- aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás, tzv. greenways (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity, ktoré nielen spájajú mesto s jeho zázemím, ale aj umožňujú pohodlnú a príjemnú prepravu v rámci sídla, zelené steny na protihlukových stenách, vegetačné stredové pásy;
- zazelenanie miest (výsadba a regenerácia izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov);
- v regiónoch so zvyšujúcim sa úhrnom zrážok a obdobiami dažďa zavedenie osobitných zberných systémov na odpadovú a dažďovú vodu – zachytávať dažďové vody formou zaústenia strešných a terasových zvodov do povrchového odtokového systému na zber dažďovej vody a odvádzať zachytenú vodu do vsaku a zberných jazierok, dažďových záhrad, zriaďovanie vegetačných striech;
- multifunkčné zóny, kde sa preferuje využívanie krajiny, ktoré pomáha zachovať alebo obnoviť zdravé ekosystémy s vysokou biodiverzitou, pred inými nezlučiteľnými aktivitami;
- budovanie dažďových nádrží a predčistovanie dažďových vôd (veľké parkoviská či iné dopravné, priemyselné a obchodné areály), ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí;
- regenerácia vnútroblokov sídlisk s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene.
- V závislosti od konkrétneho projektu by mali byť realizované opatrenia, ktoré zohľadňujú nasledovné všeobecné aspekty vo vzťahu k sídelnému prostrediu:
- zavádzanie postupov udržateľného hospodárenia so zrážkovými vodami formou znižovania podielu nepriepustných povrchov – na verejných priestranstvách v meste ako aj na parkoviskách v maximálne možnej miere ponechávať priepustné povrchy (zatravnňovacie dlaždice, dlažby v pieskovom lôžku a pod.);
- pri správe a údržbe zelene využívať záhradnícke technológie, vyvinuté za účelom úspory vody a prehodnotiť intenzitné triedy údržby zelene s cieľom prírode blízkeho manažmentu zelene;
- prispôbiť výber kostrových drevín pre výsadbu v sídlach na predpokladané zvýšenie teploty a posun výškového vegetačného stupňa, zvýšiť diverzifikáciu druhovej a vekovej štruktúry drevín, vo väčšej miere vysádzať aj krátkoveké druhy stromov, a to v poraste aj ako cieľových drevín;
- v bezprostrednej blízkosti obytných zón v intravilánoch miest a obcí prispôbiť manažment údržby a druhové zloženie verejnej zelene zdravotno-hygienickým štandardom kvality ovzdušia s ohľadom na obsah alergénov.

Projekty výsadby a regenerácie izolačnej zelene na iných miestach ako pre tento účel vymedzených v platnej územnoplánovacej dokumentácii (v platnom územnom pláne) nie sú oprávnené. Podporené stavebné objekty (verejne prístupné priestory a verejne prístupné budovy) musia byť plne bezbariérové v súlade s princípmi univerzálneho navrhovania - projekt spĺňa požiadavky v súlade s vyhláškou MŽP SR č. 532/2002 Z. z. Uprednostňované budú cost-benefit efektívne projekty s dopadom na vyšší počet obyvateľov (sídliská a pod.). Projekt zohľadňuje výber správnej vegetácie ako i problém nakladania s dažďovými vodami a zároveň mať merateľné dopady na zníženie hlukového a prachového zaťaženia obyvateľstva.

2.4. Prioritná os č. 5: Miestny rozvoj vedený komunitou

Investičná priorita č. 5.1: Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou

Špecifický cieľ 5.1.1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií

Typ prijímateľa:

- miestne akčné skupiny pri relevantných aktivitách v špecifickom ciele 5.1.1,
- mestá/samostatné mestské časti a obce,
- združenia miest a obcí,
- mikroregionálne združenia,

V rámci CLLD budú ako oprávnení žiadatelia o podporu vylúčené obce nad 20 000 obyvateľov. Takéto obce/mestá, ako právnické osoby môžu byť členmi MAS, avšak oprávnenými žiadateľmi o podporu budú môcť byť iba subjekty pôsobiace na ich území, resp. registrované na území danej obce/mesta.

Príklady aktivít:

- financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD:
  - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie),
  - vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD.
  - náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS,
  - finančné náklady (napr. bankové poplatky),
  - náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS),
- zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev,
  - obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest,
  - nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb,
  - podpora marketingových aktivít,
  - podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností,

Špecifický cieľ 5.1.2: Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

Typ prijímateľa:

- miestne akčné skupiny pri relevantných aktivitách v špecifickom ciele 5.1.1,
- mestá/samostatné mestské časti a obce,
- združenia miest a obcí,
- mikroregionálne združenia,

Príklady aktivít:

- rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach:
  - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel:
    - výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom,
    - budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách,
    - nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôbených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie,
    - zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjajúcich staníc pre elektrobicykle a pod.,
  - sociálne služby a komunitné služby:
    - zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia,
    - zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb,
    - rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb,
    - infraštruktúra komunitných centier,
  - infraštruktúra vzdelávania:
    - vybudovanie, modernizácia odborných učební, laboratórií, jazykových učební ZŠ, ,
    - skvalitnenie a rozšírenie kapacít predškolských zariadení,
  - podpora lokálnych ekologických služieb, ,
  - výstavba a obnova mestských trhových priestorov za účelom podpory lokálnych producentov,
- rekonštrukcia vodovodných sietí, objektov a zariadení verejného vodovodu v aglomeráciách do 2 000 EO,
- rekonštrukcia stokovej siete, objektov a zariadení verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO,
- budovanie verejných vodovodov, okrem prípadov ich súbežnej výstavby s výstavbou verejnej kanalizácie v aglomeráciách do 2 000 EO podľa aktualizovaného Národného programu SR pre vykonávanie smernice Rady 91/271/EHS,
- budovanie a rekonštrukcia verejných kanalizácií a budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách do 2 000 EO.

3. Operačný program Kvalita životného prostredia (OP KŽP)

3.1. Prioritná os 1: Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry

Investičná priorita 1: Investovanie do sektora odpadového hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek.

Špecifický cieľ: Zabezpečiť nakladanie s odpadmi v súlade s hierarchiou odpadového hospodárstva a za účelom plnenia požiadaviek environmentálneho acquis

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy (podľa zákona o rozpočtových pravidlách verejnej správy)

Oprávnené aktivity:

- príprava na opätovné použitie a zhodnocovanie so zameraním na recykláciu nie nebezpečných odpadov vrátane podpory systémov triedeného zberu komunálnych odpadov a podpory predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov
- príprava na opätovné použitie a recyklácia nebezpečných odpadov

Investičná priorita 2: Investovanie do sektora vodného hospodárstva s cieľom splniť požiadavky environmentálneho acquis Únie a pokryť potreby, ktoré členské štáty špecifikovali v súvislosti s investíciami nad rámec uvedených požiadaviek.

Špecifický cieľ: Podporiť zabezpečenie plnenia predvstupových záväzkov SR voči EÚ v oblasti čistenia a odvádzania komunálnych odpadových vôd.

Typ prijímateľa: obce, združenia obcí

Oprávnené aktivity:

- budovanie verejných kanalizácií a čistiarní odpadových vôd pre aglomerácie nad 2000 EO v zmysle záväzkov SR voči EÚ
- podpora realizácie infraštruktúry v oblasti odkanalizovania a čistenia odpadových vôd, ktoré prispievajú k zlepšeniu kvality vody v chránených vodohospodárskych oblastiach, kde bol identifikovaný zlý stav vôd.

Špecifický cieľ: Podpora zabezpečenia dostatočného množstva bezpečnej pitnej vody pre obyvateľov SR z verejných vodovodov.

Typ prijímateľa: obce, združenia obcí

Oprávnené aktivity:

- zabezpečenie podmienok v oblasti zásobovania obyvateľov SR bezpečnou pitnou vodou z verejných vodovodov.

3.2 Prioritná os 2: Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami

Investičná priorita 1: Podpora investícií na prispôsobovanie sa zmene klímy vrátane ekosystémových prístupov.

Špecifický cieľ: Zmierniť negatívne dôsledky zmeny klímy realizáciou adaptačných opatrení, najmä preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami.

Typ prijímateľa: subjekty verejnej správy

Oprávnené aktivity:

- preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami prepojené s vodným tokom.
- (Prijímatelia: nájomcovia alebo vypožičiavateľa drobných vodných tokov alebo ich úsekov, podľa vodného zákona)
- preventívne opatrenia na ochranu pred povodňami realizované mimo vodných tokov v extraviláne obcí.
- vodozádržné opatrenia v urbanizovanej krajine (intraviláne obcí)

Špecifický cieľ: Zlepšiť účinnosť sanácie, revitalizácie a zabezpečenia úložísk ťažobného odpadu

Typ prijímateľa: subjekty verejnej správy

Oprávnené aktivity:

- rekultivácia uzavretých úložísk a opustených úložísk ťažobného odpadu (v súlade s princípom „znečisťovateľ platí“)

3.3 Prioritná os 3: Podpora riadenia rizík , riadenia mimoriadnych udalostí a odolnosti proti mimoriadnym udalostiam ovplyvneným zmenou klímy.

Investičná priorita 1: Podpora investícií na riešenie osobitných rizík, zabezpečiť predchádzanie vzniku katastrof a vyvíjanie systémov zvládania katastrof.

Špecifický cieľ: Zvýšiť úroveň pripravenosti na zvládanie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- modelovanie vývoja mimoriadnych udalostí, monitorovanie a vyhodnocovanie rizík viazaných na zmenu klímy a jej dôsledkov
- budovanie systémov vyhodnocovania rizík a včasného varovania a pripravenosti na zvládanie mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy

Špecifický cieľ: Zvýšiť účinnosť preventívnych a adaptačných opatrení na elimináciu environmentálnych rizík (okrem protipovodňových)

Typ prijímateľa: subjekty verejnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- podpora prevencie , prieskumu a sanácie havarijných zosuvov bezprostredne súvisiacich s nadmernou zrážkovou činnosťou

Špecifický cieľ: Zvýšiť efektívnosť komplexného manažmentu mimoriadnych udalostí ovplyvnených zmenou klímy

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- optimalizácia systémov, služieb a posilnenie intervenčných kapacít pre manažment mimoriadnych udalostí a odstraňovanie ich následkov na lokálnej a regionálnej úrovni.
- vybudovanie technickej a inštitucionálnej podpory špecializovaných záchranných modulov

3.4 Prioritná os 4: Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo vo všetkých sektoroch.

Investičná priorita 1: Podpora výroby a distribúcie energie z obnoviteľných zdrojov

Špecifický cieľ: Zvýšenie podielu OZE na hrubej konečnej energetickej spotrebe

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- výstavba zariadení využívajúcich biomasu prostredníctvom rekonštrukcie a modernizácie existujúcich energetických zariadení s maximálnym tepelným príkonom 20 MW na báze fosílnych palív
- výstavba zariadení na:
  - výrobu biometánu
  - využitie vodnej energie
  - využitie aerotermálnej , hydrotermálnej alebo geotermálnej energie s použitím tepelného čerpadla
  - využitie geotermálnej energie priamym využitím na výrobu tepla a prípadne aj v kombinácii s tepelným čerpadlom
  - výrobu a energetické využívanie bioplynu, skládkového plynu a plynu z čistiarní odpadových vôd

Investičná priorita 3: Podpora energetickej efektívnosti, inteligentného riadenia energie a využívania energie z obnoviteľných zdrojov vo verejných infraštruktúrach, vrátane verejných budov a v sektore bývania

Špecifický cieľ: Zníženie spotreby energie pri prevádzke verejných budov

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- zníženie energetickej náročnosti verejných budov prostredníctvom:

- zlepšovania tepelno – technických vlastností stavebných konštrukcií
- modernizáciou vykurovacích /klimatizačných systémov , systémov prípravy teplej vody,
- osvetlenia, výt'ahov za účelom zníženia spotreby energie
- inštaláciou systémov merania a riadenia
- zmenou spôsobu zásobovania teplom smerom k využívaniu účinných systémov CZT
- inštaláciou zariadení na využívanie OZE pre spotrebu energie v budove

Investičná priorita 4: Podpora nízkouhlíkových stratégií pre všetky typy území, najmä pre mestské oblasti , vrátane podpory udržateľnej multimodálnej mestskej mobility a adaptačných opatrení, ktorých cieľom je zmiernenie klímy

Špecifický cieľ: Podpora energetickej efektívnosti , využívania OZE a znížovania emisií skleníkových plynov prostredníctvom regionálnych a lokálnych akčných plánov udržateľnej energetiky a rozvoja energetických služieb

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- vypracovanie a implementácia plánov udržateľnej energetiky a znížovania emisií skleníkových plynov vrátane aktualizácie a implementácie koncepcií rozvoja obcí v oblasti tepelnej energetiky
- zavádzanie systémov energetického a environmentálneho manažérstva v vrátane energetických auditov a schémy EÚ pre env.manažérstvo a audit (EMAS)
- rozvoj energetických služieb na regionálnej a miestnej úrovni

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Investičná priorita 5: Podpora využívania vysoko účinnej kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie na základe dopytu po využiteľnom teple

Špecifický cieľ: Rozvoj účinnejších systémov centralizovaného zásobovania teplom založených na dopyte po využiteľnom teple.

Typ prijímateľa: subjekty územnej samosprávy

Oprávnené aktivity:

- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia rozvodov tepla
- výstavba , rekonštrukcia a modernizácia zariadení na výrobu elektriny a tepla vysoko účinnou kombinovanou výrobou s maximálnym tepelným príkonom 20 MW

4. Program rozvoja vidieka (PRV)

Program rozvoja vidieka je dokumentom národného charakteru, na základe ktorého bude poskytovaná pomoc z EPFRV v programovacom období 2014-2020 prostredníctvom súboru opatrení zoskupených okolo 6 priorít rozvoja vidieka:

1. Podpora prenosu znalostí a inovácií v poľnohospodárstve, lesníctve a vidieckych oblastiach;
2. Zvýšenie životaschopnosti a konkurencieschopnosti všetkých typov poľnohospodárstva, podpora inovačných poľnohosp. technológií a udržateľného obhospodarovania lesov;
3. Podpora organizácie v rámci potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych produktov, dobré životné podmienky zvierat a riadenie rizík v poľnohospodárstve;
4. Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov týkajúcich sa poľnohospodárstva a lesníctva;
5. Podpora efektívnosti zdrojov a prechodu na nízko-uhlíkové a klíme odolné poľnohospodárstvo, potravinárstvo a lesníctvo;
6. Podpora sociálnej inklúzie, znižovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach.

4.1. Opatrenie 7: základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach

Podopatrenie 7.2 Budovanie, zlepšenie alebo rozšírenie všetkých typov malej infraštruktúry

A: Využitie obnoviteľných zdrojov energie

Oprávnené aktivity:

- výstavba nových, rekonštrukcia, modernizácia a oprava zariadení na využívanie OZE pre spotrebu energie v budove – napr. zriaďovanie kotolní a príslušných rozvodov pre budovy v majetku obce (napr. vykurovanie a zohrievanie vody v obecnom úrade, nájomných bytov, kultúrneho domu a pod.). Oprávnenými môžu byť aj investície smerujúce k zvyšovaniu energetickej efektívnosti budov (napr. zateplovanie, výmena okien, regulácia vykurovacej sústavy), ale len ak sú súčasťou projektu, ktorý je spojený s využívaním OZE.

B. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov

Oprávnené aktivity:

- výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehĺbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácií, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.).

Podopatrenie 7.3 Podpora infraštruktúry širokopásmového internetu vrátane jej budovania, zlepšenia a rozšírenia, podpora pasívnej infraštruktúry širokopásmového internetu

C. Budovanie širokopásmového internetu

Oprávnené aktivity:

- vytvorenie prístupu k širokopásmovému internetu prostredníctvom budovania prístupových sietí vrátane zariadenia verejne prístupného miesta.

Podopatrenie 7.4 Podpora investícií do zriaďovania, zlepšenia alebo rozšírenia miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane služieb v oblasti voľného času a kultúry a do súvisiacej infraštruktúry

D. Vytváranie, zlepšovanie alebo rozširovanie miestnych služieb vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry

Oprávnené aktivity:

- investície súvisiace so zlepšovaním vzhľadu obcí a s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry napr. úprava verejných priestranstiev, tvorba parkov, výstavba/ rekonštrukcia/ modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/ spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov;
- zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia;
- investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu;
- investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov);
- investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania –rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/ rekonštrukcia tržnice pre podporu predaja miestnych produktov a pod.

Podopatrenie 7.5 Podpora investícií pre verejné využívanie rekreačnej infraštruktúry, informačnej a drobnej infraštruktúry cestovného ruchu

E. Rozvoj a marketing vidieckeho cestovného ruchu

Oprávnené aktivity:

- investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry –kultúrne a prírodné dedičstvo, národné kultúrne pamiatky a pamiatkové územia, prírodné úkazy, historické, prírodné a iné zaujímavosti, zriadenie múzejných zariadení a galerijných zariadení a pod.;
- investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov;
- marketing a manažment služieb vidieckeho cestovného ruchu a propagácie územia rôznymi formami (tlačené/ elektronické formy propagácie, podujatia zamerané na propagáciu, veľtrhy a pod.);

- budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhlídkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách;
- informačné body, smerové tabule, KIOSK.

Typ prijímateľa pre opatrenie 7:

- obce s počtom obyvateľov do 1000 vrátane;
- pri investíciách do kanalizácií a ČOV - obce s počtom obyvateľov do 1 000 (vrátane) s výnimkou obcí, ktoré sú súčasťou aglomerácie nad 2 000 EO ako aj aglomerácie pod 2 000 EO, ktorá zasahuje do chránených vodohospodárskych oblastí (tie sú podporované cez OP KŽP);
- Pri investíciách do širokopásmového internetu - obce vo vidieckych oblastiach do 500 obyvateľov (vrátane) definované ako biele miesta z hľadiska pokrytia širokopásmovým internetom;
- združenia/skupiny obcí.
- zvýhodňované budú projekty menších obcí (do 500 obyvateľov)

Intenzita podpory: 100% s možnosťou poskytnutia **zálohovej platby do výšky 50%** podpory.

Ďalšie informácie špecifické pre opatrenie:

- **malá infraštruktúra:** investície do malej infraštruktúry sú investície nepresahujúce maximálnu výšku oprávnených nákladov 150 000 €. Odchýlne od tejto definície sa stanovuje výška maximálnych oprávnených nákladov v rámci investícií do využívania OZE na 300 000 € a v rámci budovania širokopásmového internetu na 200 000 €.

4.2. Opatrenie 19: LEADER (čl.42-44) alebo CLLD

Podopatrenie 19.1 Prípravná podpora

A. Budovanie kapacít, tréningy a sieťovanie za účelom prípravy a implementácie stratégie miestneho rozvoja

Oprávnené aktivity:

- oprávnené sú výdavky súvisiace s formovaním (animáciou) územia pripravujúceho sa na implementáciu nástroja CLLD a výdavky súvisiace s prípravou stratégie CLLD – výdavky na organizovanie workshopov, seminárov, exkurzií a školení a tréningov miestnych aktérov manažmentu, administratívne a personálne náklady a náklady na samotné vypracovanie stratégie

Podopatrenie 19.2: Podpora implementácie operácií v rámci stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou

B. Implementácia opatrení v rámci stratégií CLLD

Oprávnené aktivity:

- **oblasti zamerania v rámci LEADER:**

- *Konkurencieschopnosť a diverzifikácia poľnohospodárstva a lesníctva* – podpora podnikov, malých fariem, mladých farmárov, umiestnenie produktov na trh, investície do spracovania a marketingu miestnych výrobkov, krátke dodávateľsko – odberateľské reťazce, diverzifikácia poľnohospodárskej výroby.
- *Kvalita života* – obnova a rozvoj obcí, zveľaďovanie vidieckeho priestoru, vytváranie podmienok pre podnikateľskú, komunitnú, spolkovú a športovú činnosť obyvateľov, posilňovanie tradícií, histórie územia a zvykov.
- *Vidiecky cestovný ruch (VCR)* – verejné a súkromné investície do rozvoja VCR Technológie šetrné k životnému prostrediu, inovácie a vedomostná základňa vo vidieckych oblastiach.

Podopatrenie 19.3 Príprava a vykonávanie činností spolupráce miestnych akčných skupín

C. Príprava a vykonávanie projektov spolupráce MAS

Oprávnené aktivity:

V rámci podopatrenia projektov spolupráce, môže ísť o 2 typy spolupráce:

- Národná - MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS a/ alebo s verejno-súkromnými partnerstvami, ktoré pracujú na princípoch LEADER na území SR,
- Nadnárodná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS v EÚ a/ alebo s verejno –súkromným partnerstvom, ktoré pracujú na princípoch LEADER, na území EÚ alebo 3 krajín.

Podopatrenie 19.4: Chod miestnej akčnej skupiny a animácia

D. Chod miestnej akčnej skupiny a animácia

Oprávnené aktivity:

- podpora bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených MAS, ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.

Typ prijímateľa pre opatrenie 19:

- Miestne akčné skupiny vybrané a schválené riadiacim orgánom na implementáciu stratégie miestneho rozvoja a ako partner verejno-súkromné partnerstvo pracujúce na princípoch LEADER/CLLD.

Podmienky pre MAS:

- Pre pôsobnosť miestnych akčných skupín je oprávnené celé územie SR.
- Počet obyvateľov 10 000 – 150 000
- Hustota obyvateľstva územia MAS nesmie presiahnuť 150 obyv./km².
- Minimálny počet obcí tvoriacich MAS je 7.
- Z podpory sú vylúčené obce nad 20 000 obyvateľov a samostatné mestské časti nad 5000 obyvateľov ako koneční prijímatelia, tieto ale môžu byť členmi MAS.
- Stratégie CLLD budú MAS pripravovať ako multifundové, t.j. financované z oboch fondov v rámci CLLD – EPFRV a EFRR.

Príloha č.1

Prehľad základných operačných programov v programovom období 2014 – 2020 Informácia k programovému obdobiu 2014 – 2020 v SR

OP Integrovaná infraštruktúra a (OP II)	OP Ľudské zdroje (OP ĽZ)	Integrovaný regionálny operačný program (IROP)	OP Kvalita životného prostredia (OP KŽP)	OP Výskum a inovácie (OP VaI)	OP Efektívna verejná správa (OP EVS)	Program rozvoja vidieka (PRV)
Prioritná os 1: Železničná infraštruktúra (TEN-T CORE)	Prioritná os 1: Vzdelávanie <i>Prijímatelia: regionálna a miestna samospráva (Investičná priorita 1.1 a 1.3)</i>	Prioritná os 1: Bezpečná a ekologická doprava	Prioritná os 1: Udržateľné využívanie prírodných zdrojov prostredníctvom rozvoja environmentálnej infraštruktúry <i>Prijímatelia: subjekty územnej samosprávy, obce, združenia obcí (Investičná priorita 1. a 2.)</i>	Prioritná os 1: Podpora výskumu, vývoja a inovácií	Prioritná os 1: Posilňovanie inštitucionál- nych kapacít a efektívnosti verejnej správy	Opatrenie 7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach <i>Prijímatelia: MAS, mestá, obce.</i>
Prioritná os 2: Cestná infraštruktúra (TEN-T CORE)	Prioritná os 2: Zamestnanosť <i>Prijímatelia: Obce</i>	Prioritná os 2: Ľahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám <i>Prijímatelia: Obce</i>	Prioritná os 2: Adaptácia na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy so zameraním na ochranu pred povodňami <i>Prijímatelia: subjekty verejnej správy (Investičná priorita 1)</i>	Prioritná os 2: Podpora výskumu, vývoja a inovácií v Bratislavskom kraji	Prioritná os 2: Posilňovanie efektívnosti orgánov verejnej správy pri implementácii politík	Opatrenie 9 Leader <i>Prijímatelia: MAS, mestá, obce.</i>
Prioritná os 3: Verejná osobná doprava	Prioritná os 3: Sociálne začlenenie <i>Prijímatelia: Obce</i>	Prioritná os 3: Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch	Prioritná os 3: Podpora riadenia rizík a odolnosti proti katastrofám v súvislosti so zmenou klímy <i>Prijímatelia: subjekty verejnej a územnej samosprávy (Investičná priorita 1)</i>	Prioritná os 3: Posilnenie konkuren- cieschop- nosti a rastu MSP		
Prioritná os 4: Infraštruktúra vodnej dopravy (TEN-T CORE)	Prioritná os 4: Integrácia MRK <i>Prijímatelia: obce s prítomnosťou MRK</i>	Prioritná os 4: Zlepšenie kvality života v regiónoch s dôrazom na ŽP <i>Prijímatelia: Obce</i>	Prioritná os 4: Energeticky efektívne nízkouhlíkové hospodárstvo <i>Prijímatelia: subjekty územnej samosprávy (Inv. priorita 1,3,4,5)</i>	Prioritná os 4: Rozvoj konkuren- cieschop- ných MSP v Bratislavskom kraji		

Prioritná os 5: Železničná infraštruktúra (mimo TEN-T CORE)	Prioritná os 5: Technická vybavenosť v obciach s prítomnos- ťou MRK <i>Prijímatelia: obce s prítomnosťou MRK</i>	Prioritná os 5: Miestny rozvoj vedený komunitou <i>Prijímatelia: MAS, mestá, obce.</i>				
Prioritná os 6: Cestná infraštruktúra (mimo TEN-T CORE)						
Prioritná os 7: Informatizácia spoločnosti						
Bližšie informácie k operačným programom môžete napr. nájsť na:						
http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23393	http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23534	http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23539	http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23421	http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23537	http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23533	http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniDetail?idMaterial=23538